

The Effect of Political Security and Government Stability on Attracting Foreign Direct Investment: Spatial Econometrics

Zinat Nikdel ¹, Mehdi Shiafkan Lamsso ², Zahra Jalili³

1. Corresponding Author, Associate Prof., Master of Marketing Management, Chabahar International University, Chabahar, Iran. E-mail: zinat.nikdel@gmailcom
2. Assistant Professor, Department of Economics, Chabahar University of Maritime and Marine Sciences., Chabahar, Iran. E-mail: shirafkan@cmu.ac.ir
3. PhD in Economics, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: jalili_zahra@ymail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 5 August. 2021;
Accepted: 30 August 2021

Keywords:
Foreign Direct Investment,
Political Security,
Government Stability,
Spatial Panel Data
Econometrics.

ABSTRACT

The need for security and stability in different countries and regions of the world as a good platform for expanding economic cooperation and investment between countries and attracting foreign direct investment and it is important factor to attract foreign direct investment. The study uses data from 66 countries and spatial econometrics in the period 1990-2016 to study the effect of political security on attracting foreign direct investment. The best model for interpreting the results is the Spatial Durbin Model. The results of the estimates showed the variables of GDP, openness, and government stability had a positive and significant effect on FDI and the variables of exchange rate and inflation had a negative and significant effect on attracting foreign direct investment. Also, the spillover effect of the exchange rate variable was negative and significant on FDI, and the spillover effects of openness and government stability variables were positive and significant on FDI. The results of the study indicated that the establishment of political security is an important factor in attracting foreign investment and countries can be more successful in attracting foreign investment by establishment investment security. On the other hand, the spillover effect of political security shows that the more secure the region in which the countries are located, the more investors are willing to participate in these countries and invest there, and this factor is one of the important and effective factors on the investment flow.

Cite this article: Nikdel, Z., Shiafkan Lamsso, M. & Jalili, Z. (2021). The Effect of Political Security and Government Stability on Attracting Foreign Direct Investment: Spatial Econometrics. *Stable Economy and Sustainable Development*, 2 (2), 109-142. DOI: 10.22111/SEDJ.2021.39453.1122

اثرگذاری امنیت سیاسی و ثبات دولت‌ها بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

زینت نیکدل^۱، مهدی شیرافکن لمسو^۲، زهرا جلیلی^۳

۱. نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد مدیریت بازاریابی دانشگاه بین‌المللی چابهار، چابهار، ایران. رایانامه: zinat.nikdel@gmail.com

۲. استادیار گروه اقتصاد دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار، چابهار، ایران. رایانامه: shirafkan@cmu.ac.ir

۳. دکتری علوم اقتصادی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: jalili_zahra@ymail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	ضرورت وجود امنیت و ثبات در کشورها و مناطق مختلف جهان به عنوان بستر مناسبی برای گسترش همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری بین کشورها و عاملی مهم برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. در مطالعه حاضر با استفاده از داده‌های ۶۶ کشور و روش اقتصادسنجی فضایی در بازه زمانی ۲۰۱۶-۱۹۹۰ به مطالعه تأثیر امنیت سیاسی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته می‌شود. بهترین مدل برای تفسیر نتایج مدل دوربین فضایی بوده که نتایج حاصل از برآوردها نشان می‌دهد متغیرهای تولید ناخالص داخلی، درجه باز بودن اقتصادی و ثبات دولت‌ها اثر مثبت و معنادار و متغیرهای نرخ ارز و تورم اثر منفی و معنادار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته‌اند. همچنین اثر سرریز متغیر نرخ ارز منفی و معنادار و اثرات سرریز متغیر درجه باز بودن اقتصادی و ثبات دولت‌ها نیز مثبت و معنادار بوده‌اند. نتایج حاصل از مطالعه بیانگر آن است که برقراری امنیت سیاسی عاملی مهم در جذب سرمایه‌گذاری خارجی بوده و کشورها می‌توانند با برقراری امنیت سیاسی، موفقیت بیشتری در جذب سرمایه‌های خارجی داشته باشند. از سویی دیگر اثر سرریز امنیت سیاسی نشان می‌دهد هر چه منطقه‌ای که کشورها در آن واقع هستند، از امنیت بیشتری برخوردار باشد، تمایل سرمایه‌گذاران برای حضور در این کشورها و سرمایه‌گذاری بیشتر است و این عامل یکی از فاکتورهای مهم و اثرگذار بر جریان سرمایه‌گذاری است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۸	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۶/۸	
واژه‌های کلیدی:	
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، امنیت سیاسی، ثبات دولت‌ها، اقتصادسنجی فضایی پانل دیتا	

استناد: نیکدل، زینت؛ شیرافکن لمسو، مهدی و جلیلی، زهرا (۱۴۰۰). اثرگذاری امنیت سیاسی و ثبات دولت‌ها بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.

اقتصاد باثبات و توسعه پایدار، ۲ (۲)، ۱۰۹-۱۴۲. DOI: 10.22111/SEDJ.2021.39453.1122

حق مؤلف © نویسنندگان.

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

۱. مقدمه

اهمیت تزریق سرمایه به اقتصاد از این اعتقاد نشئت می‌گیرد که اقتصاددانان، موتور رشد و توسعه اقتصادی را تشکیل سرمایه می‌دانند و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۱ به یکی از منابع مهم تأمین مالی در سرتاسر دنیا تبدیل شده و در حال حاضر جزء بزرگ‌ترین منابع تأمین مالی خارجی در مقایسه با استقراض خارجی مطرح است (آنکتاد^۲، ۲۰۱۵).

دلایل بسیاری برای اهمیت جریان‌های ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود دارد از جمله اینکه جذب سرمایه‌های خارجی با هدف رفع کاستی‌ها و کمبودهای منابع مالی در سطوح ملی است. اما این برداشت، همه اهداف مستتر در جذب آن نیست. ورود فناوری‌های جدید، تسهیل انتقال تکنولوژی (دی‌گریجو^۳، ۲۰۰۵)، رشد و گسترش فرهنگ بهره‌وری سرمایه، افزایش ظرفیت‌های تحقیق و توسعه در صنایع راهبردی (الایولا و اکدوآ^۴، ۲۰۰۹)، افزایش رقابت‌پذیری کالاها و خدمات و دسترسی به بازارهای صادراتی و بین‌المللی، ایجاد اشتغال (طیبی و همکاران، ۱۳۸۶) و افزایش توان مقابله با شکاف ارزی (راعی و فاضلیان، ۱۳۹۱) از دیگر مزایای جذب سرمایه‌گذاری خارجی است. همچنین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، افزایش درآمدهای مالیاتی کشورهای پذیرنده سرمایه و رقابت‌پذیری بازارهای داخلی از طریق اثرات سرریز را به همراه دارد (آنیانو^۵، ۲۰۱۱). از این‌رو، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای همه کشورها، در همه سطوح توسعه مهم است. اما در گردهمایی مونتری^۶، چالش اصلی بر سر راه جذب سرمایه خارجی در کشورها، ایجاد فضا و شرایط مناسب داخلی و بین‌المللی برای جذب آن عنوان شد (سازمان ملل^۷، ۲۰۰۲). اما تاکنون این چالش تحقق نیافته و جریان سرمایه خارجی به صورت یکسان توزیع نشده است و شکاف زیادی مابین کشورها و مناطق مختلف در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود داشته است.

در این میان در کشورهای میزبان و پذیرنده سرمایه‌های خارجی عواملی وجود دارند که می‌توانند روی جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اثرگذار باشند (هژبر کیانی و ناهیدی، ۱۳۸۹). با توجه به

1. Foreign Direct Investment (FDI)

2. UNCTAD

3. De Gregorio

4. Olayiwola and Okodua

5. Anyanwu

6. Monterrey

7. United Nations

امکان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مختلف، مطلوبیت یک یا چند متغیر به تنهایی برای تشویق سرمایه‌گذاری خارجی کافی نخواهد بود، بلکه ارزیابی تمام متغیرها به صورت یک مجموعه، می‌تواند منجر به انجام سرمایه‌گذاری خارجی شود (موسوی و قائدی، ۱۳۸۵). بنابراین، جذب سرمایه‌های خارجی توسط هر کشور، مستلزم فراهم بودن محیط مناسب در کشور پذیرنده سرمایه است. اما در این میان و به طور کلی مهمترین موضوع، الزام تأمین امنیت سرمایه‌گذاری در محیط‌های مستعد سرمایه‌گذاری به عنوان یک ضرورت بسیار مهم و کلیدی است. در واقع، واژه امنیت، هر موضوعی که به صورت مستقیم در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار تأثیرگذار است، در بر می‌گیرد. امنیت سرمایه‌گذاری تابع قوانین و مقررات، شفافیت در بازارهای کالا، پول، کار و سرمایه و شفافیت و اطمینان در فضای سیاسی و سیاست خارجی است. سرمایه خارجی، وارد کشوری می‌شود که امنیت آن کشور تضمین شده و درجه ریسک‌پذیری آن پایین باشد. در تمام دنیا ثابت شده، کشورهایی که دارای سیاست خارجی پرتنش هستند در جذب سرمایه‌گذاری خارجی ناموفق بوده‌اند (انصاری سامانی و همکاران، ۱۳۹۵ و هایاکاوا و همکاران^۱، ۲۰۱۳). لذا در هر کشوری که از دیدگاه سرمایه‌گذاران مقدار ریسک به حد غیرقابل قبولی زیاد باشد، هیچ ترفند مالی برای جلب سرمایه موفق نخواهد بود (آل بوسویلم و همکاران، ۱۳۹۰).

در این میان سرمایه‌گذاران خارجی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری قبل از هرگونه سرمایه‌گذاری ابتدا ساختار سیاسی حاکم بر کشور میزبان را بررسی می‌کنند. چرا که ساختار سیاسی یک کشور، نحوه برخورد آنها را با شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی مشخص می‌کند. مسئله مهم آن است که شرکت‌های خارجی به عنوان سرمایه‌گذار تمایلی به ورود سرمایه‌های خود در کشورهایی که ریسک سیاسی در آنها زیاد است، ندارند (کاظمی، ۱۳۹۳).

از آنجا که شاخصه سیاسی هم بر شاخصه‌های مالی و اقتصادی مؤثر است و هم بدون تأمین امنیت سیاسی و فضای امن سیاسی، سرمایه‌گذاران رغبتی برای فعالیت در عرصه‌های اقتصادی ندارند. از این‌رو، در مطالعه حاضر به بررسی و مطالعه اثر امنیت سیاسی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته می‌شود. با عنایت به این موضوع که امنیت سیاسی در یک منطقه می‌تواند بر میزان جذب سرمایه‌گذاری در سایر کشورها مؤثر باشد، مطالعه با استفاده از روش اقتصادسنجی فضایی

^۱. Hayakawa et al.

مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین برای اندازه‌گیری امنیت سیاسی از فاکتور ثبات دولت^۱ که توسط نهاد بین‌المللی راهنمای ریسک کشوری^۲ (ICRG) گزارش می‌شود، استفاده خواهد شد. در ادامه مقاله رابطه بین امنیت سیاسی و سرمایه‌گذاری تشریح و اشاره‌ای مختصر به مطالعات انجام گرفته در این حوزه می‌شود. در انتها پس از بیان روش‌شناسی تحقیق و مدل مورد مطالعه، نتایج حاصل از برآورد مدل و نتیجه‌گیری ارائه می‌گردد.

۲. پایه‌های نظری و پیشینه تحقیق

امنیت سیاسی یکی از ابعاد امنیت ملی است که بر اساس آن، یک دستگاه سیاسی-حقوقی مقتدر استقرار می‌یابد و نظام سیاسی در راستای حضور و مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خود و جامعه، زمینه حضور آزادانه و برابر آنها را فراهم می‌آورد (الهامی و همکاران، ۱۳۹۶). از این‌رو، امنیت سیاسی ناظر بر ثبات سازمانی دولت‌ها، سیستم‌های حکومتی و ایدئولوژی‌هایی است که به آنها مشروعیت می‌بخشند (بوزان^۳، ۱۳۷۸). تحقق برقراری امنیت پایدار سیاسی در جامعه مستلزم وجود دو شرط است: نخست استقرار حکومتی مقتدر که قادر به برقراری نظم، امنیت و ثبات برای شهروندان باشد و دوم سازوکارها و نهادهایی تعریف و ایجاد شود که مانع از بروز استبداد و خودکامگی در دستگاه سیاسی شوند. این شرایط نشان از نقش مهم نظام سیاسی و حکومت در ایجاد و تضمین امنیت سیاسی است (الهامی و همکاران، ۱۳۹۶).

رابطه بین نهادهای سیاسی و سرمایه‌گذاری خصوصی براساس یک فرض اساسی مورد پذیرش قرار گرفته است: سرمایه‌گذاران قبل از ورود به بازار، از کشور و دولت میزبان آن بازار ضمانتی را درخواست می‌کنند. ادبیات اقتصاد سیاسی بر نقش اساسی نهادهای کلان سیاسی در تعیین محدودیت‌ها و توزیع قدرت سیاسی تأکید کرده و این به نوبه خود بر توانایی سیاستمداران در انجام تعهدات به سرمایه‌گذاران تأثیر می‌گذارد (نورث^۴، ۱۹۹۰ و نورث و وین‌گست^۵، ۱۹۸۹).

1. Government Stability

2. International Country Risk Guide (ICRG)

3. Buzan

4. North

5. North & Weingast

در صورت عدم وجود محدودیت‌های معتبر در مورد قدرت دولت، سرمایه‌گذاران خارجی تمایلی به سرمایه‌گذاری در کشور میزبان نخواهند داشت چرا که ممکن است اموال آنها توسط کشور میزبان مصادره و سلب مالکیت شود (ورنون^۱، ۱۹۷۱ و ژنگ^۲، ۲۰۱۱). در نتیجه، کیفیت حکومت‌ها بر میزان جذب و نگاهداشت سرمایه‌گذاری مؤثر است. تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد حکومت‌هایی با سطح کیفیت بالاتر، جذب بالاتری از سرمایه‌گذاری (سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری خصوصی داخلی) را داشته و سرمایه‌گذاران علاقه بیشتری برای حضور در این کشورها داشته‌اند (موریسی و اودمکردمگونگ کول^۳، ۲۰۱۲).

نتایج مطالعات نشان می‌دهد دولت‌هایی با رژیم استبدادی اغلب ناتوان از جذب سرمایه‌گذاران بوده و در مقابل کشورهای با رژیم دموکراتیک، برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری خصوصی موفق‌تر بوده‌اند چرا که این رژیم‌ها ریسک سیاسی کمتر (جنسن^۴، ۲۰۰۳)، ثبات سیاسی بالاتر (فنگ^۵، ۲۰۰۱)، کیفیت بوروکراسی بهتر (ایوانز و راوچ^۶، ۱۹۹۹)، حمایت از حقوق مالکیت بهتر (عاصم‌اوغلو و جانسون^۷، ۲۰۰۵) و سرمایه‌گذاری بیشتری (گرینگ و همکاران^۸، ۲۰۰۵) داشته‌اند و از این‌رو، به ارتقاء سطح سرمایه‌گذاری منجر شده‌اند. ادبیات اقتصاد سیاسی عنوان می‌کند ثبات سیاسی و داشتن بوروکراسی قدرتمند برای مدیریت محیط اقتصادی و سیاسی شرط لازم برای شروع اصلاحات به منظور جذب سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و ارتقا رشد اقتصادی است (ژنگ، ۲۰۱۱). به عبارتی، با توجه به اینکه دولت و بازار دو نهاد مکمل هم هستند، دولت‌ها با ایجاد نهادهای کارآمد و توانمند، می‌توانند محیط مناسبی را برای تنظیم روابط اقتصادی افراد جامعه فراهم آوردند که روابط اقتصادی آنها کم‌هزینه، ساده و به دور از اتلاف وقت انجام گیرد (مهرآرا و اسدیان، ۱۳۸۸). به بیان دیگر، کشورهایی که درگیر ناآرامی‌های سیاسی یا اجتماعی هستند، دارایی سرمایه‌گذاران تهدید می‌شود و هر اندازه هم از لحاظ معیارهای اقتصادی

1. Vernon

2. Zheng

3. Morrissey and Udomkerdmongkol

4. Jensen

5. Feng

6. Evans and Rauch

7. Acemoglu and Johnson

8. Gerring

جذاب باشد، باز هم در جذب منابع خارجی موفق نخواهند بود. در حقیقت سرمایه‌گذاری در محیطی شکل می‌گیرد که فضای امن و مطمئنی برای آن وجود داشته باشد که چنین محیطی ویژگی‌هایی نظیر ثبات دولت، ثبات نهادهای قانونگذار، ثبات قوانین، کیفیت حکمرانی و ... است که همگی زیر مجموعه امنیت سیاسی هستند. در چنین محیط‌هایی سطح جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به واسطه سطح بالای امنیت و ثبات بالاتر دولت است (حیدری و افشاری، ۱۳۹۱).

از آن رو که مؤلفه‌های سیاسی دارای اهمیت روز افزونی در گسترش فضای کسب و کار و تشویق سرمایه‌گذاری هستند، تغییر قوانین، مقررات، رویه‌های اداری و سیاسی، سیاست‌های تجارت خارجی و ... از مهمترین موانع فضای کسب و کار تجاری مطلوب است و در شرایط امنیت سیاسی بسیاری از این موارد قابل رفع است. در حالت برقراری امنیت سیاسی، دولت و حکومت از ثبات برخوردار بوده و تنش‌های بین‌المللی در کمترین حد خود قرار خواهد داشت. از این رو، می‌توان گفت که مؤلفه‌های سیاسی از سه ناحیه در گسترش سرمایه‌گذاری مؤثر هستند: ثبات حکومت، تنش‌های بین‌المللی و تحریم‌های بین‌المللی. بررسی تجربه سایر کشورها در جذب سرمایه‌گذاری نیز نشان می‌دهد که در صورت مساعد بودن تمامی عوامل مؤثر در جذب سرمایه‌گذاری در نبود امنیت سیاسی، سرمایه‌گذاری به هیچ وجه به وقوع نمی‌پیوندد. این مسئله به ویژه در سرمایه‌گذاری‌های خارجی بیشتر مورد توجه است (سلمانی‌بیشک و همکاران، ۱۳۹۴).

در این بخش به چند مطالعه داخلی و خارجی انجام گرفته در ارتباط با موضوع تحقیق پرداخته می‌شود. داودی و شاهمرادی (۱۳۸۳)، شاه‌آبادی و محمودی (۱۳۸۵) و کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعات خود به این نتیجه دست یافتند که متغیرهای اقتصادی چون تولید ناخالص داخلی، نرخ ارز و نرخ تورم بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مؤثر بودند و همچنین عامل ثبات سیاسی نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته است.

طاهری (۱۳۸۴) به مطالعه موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران پرداخته و در مطالعه خود به این نتیجه دست می‌یابد که عدم ثبات سیاسی و اقتصادی، از موانع مهم جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران بوده است. مهدوی عادل و همکاران (۱۳۸۷)، مهرآرا و اسدیان (۱۳۸۸)، هاتف و کرباسی (۱۳۹۲) و گرایبی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳) به مطالعه تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداختند. نتیجه مطالعه آنها نشان داد شاخص‌های حکمرانی

بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مورد مطالعه تأثیر معنی‌داری داشته‌اند. سعادت‌مهر (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای رابطه بین امنیت و سرمایه‌گذاری، آل بوسویلیم و همکاران (۱۳۹۰) و انصاری سامانی و همکاران (۱۳۹۵) تأثیر ریسک سیاسی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سامتی و همکاران (۱۳۹۳) نقش ساختار قانونی و امنیت حقوق مالکیت در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را مطالعه کردند که اثر ریسک‌های سیاسی و امنیت بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مهم به دست آمد.

تالمن^۱ (۱۹۸۸)، اوسلر و ردریک^۲ (۱۹۹۲)، برادا و همکاران^۳ (۲۰۰۶)، آدام و فیلیپوس^۴ (۲۰۰۷)، باس و هفکر^۵ (۲۰۰۷)، لیم^۶ (۲۰۰۷)، جنسن^۷ (۲۰۰۸)، بیگلایسر و استاتس^۸ (۲۰۱۰)، کوئر و همکاران^۹ (۲۰۱۲)، اسمونگی و اریاخی^{۱۰} (۲۰۱۲)، جادهاو^{۱۱} (۲۰۱۲)، هایاکاوا و همکاران (۲۰۱۳)، سیسانی و بلکاسم^{۱۲} (۲۰۱۴)، مادر و کوبا^{۱۳} (۲۰۱۵)، آسابوتی و آکرو^{۱۴} (۲۰۱۵)، ارکک اوغلو و کیلیچ ارسلان^{۱۵} (۲۰۱۶)، اصغری^{۱۶} (۲۰۱۷)، صالح‌نیا و همکاران^{۱۷} (۲۰۱۹)، رفعت و فراهانی^{۱۸} (۲۰۱۹) و بالان^{۱۹} (۲۰۱۹) به مطالعه اثرگذاری ریسک سیاسی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداختند.

نتایج مطالعات حاکی از آن بود فعالیت‌های سرمایه‌گذاری وابسته به شرایط اقتصادی و سیاسی کشورها بوده و سرمایه‌گذاران بعد از لحاظ شرایط اقتصادی و سیاسی، تصمیم به سرمایه‌گذاری

1. Tallman
2. Ozler & Rodrik
3. Brada et al.
4. Adam & Filippaios
5. Busse & Hefeker
6. Lim
7. Jensen
8. Biglaiser & Staats
9. Quer et al.
10. Osemwengie & Oriakhi
11. Jadhav
12. Sissani & Belkacem
13. Mádr & Kouba
14. Osabutey & Okoro
15. Erkekoglu & Kilicarslan
16. Asghari
17. Salehnia et al.
18. Rafat & Farahani
19. Balan

می‌گیرند. کیوتا و اوراتا^۱ (۲۰۰۴) به ارزیابی تأثیر تغییرات نرخ ارز واقعی و نوسانات آن بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بخش صنایع در اقتصاد ژاپن در دوره ۲۰۰۰-۱۹۹۰ پرداختند. نتایج بررسی آنها نشان داد افزایش نرخ ارز (بی‌ارزش شدن پول ملی) کشور میزبان و نوسانات زیاد نرخ ارز، سبب دل‌سردی سرمایه‌گذاران خارجی برای حضور در کشور میزبان و سرمایه‌گذاری می‌شود. هیون^۲ (۲۰۰۶)، علی و همکاران^۳ (۲۰۱۰)، موریسی و اودمکردمونگ کول (۲۰۱۲) و بوچانان و همکاران^۴ (۲۰۱۲) در تحقیقاتشان به این نتیجه رسیدند کیفیت نهادی نقش مهمی در تحقق و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد.

با توجه به بررسی مطالعات صورت گرفته، اغلب مطالعات رابطه بین وجود ریسک سیاسی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را بررسی کرده‌اند در مطالعه حاضر رابطه امنیت سیاسی که با شاخص ثبات دولت اندازه‌گیری شده با جذب سرمایه‌گذاری خارجی مطالعه شده است. چرا که سرمایه‌گذاران به دنبال مناطق امن برای سرمایه‌گذاری هستند. از سویی دیگر چون امنیت منطقه می‌تواند بر میزان جذب سرمایه توسط کشورهای منطقه مورد مطالعه اثرگذار باشد و همچنین در مطالعات پیشین، به اثرات منطقه‌ای و متقابل کشورها بر یکدیگر در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی پرداخته نشده است با استفاده از روش اقتصادسنجی فضایی و در نظرگیری اثرات منطقه‌ای آنها بر یکدیگر سعی شده است اثرات فضایی و مکانی آنها نیز در مطالعه لحاظ شود.

۳. روش‌شناسی

اقتصادسنجی فضایی که برای اولین بار توسط پروفیسور انسلین^۵ ارائه شد در مطالعات مکانی کاربرد بهتری نسبت به اقتصادسنجی رایج دارد و زمانی که محقق با داده‌ها و مشاهدات مکانی سر و کار دارد، اقتصادسنجی فضایی می‌تواند جایگزین اقتصادسنجی متداول گردد. به عبارت دقیق‌تر، اقتصادسنجی فضایی زیر شاخه‌ای از اقتصادسنجی است که با روابط متقابل فضایی (خودهمبستگی

1. Kiyota & Urata

2. Hyun

3. Ali et al.

4. Buchanan et al.

5. Anselin

فضایی^۱ و ساختار (ناهمسانی) فضایی^۲ در مدل‌های رگرسیونی با داده‌های مقطعی یا ترکیب مقطعی- سری زمانی سر و کار دارد و با تصریح‌های متفاوتی از مدل‌ها به این مسائل توجه می‌شود (اکبری و فرهمند، ۱۳۸۴). در مدل‌های اقتصادسنجی فضایی از روش‌های حداکثر درست‌نمایی (ML) برای تخمین پارامترهای مدل استفاده می‌شود. استفاده از این روش، منجر به تخمین‌زنده‌های بدون تورش و سازگار می‌شود. باید توجه داشت برای تعیین کمیت و مقدار عددی جنبه‌های مکانی از ماتریس وزنی فضایی در اقتصادسنجی فضایی استفاده می‌شود (لسیج و پیس، ۲۰۰۹).
 شکل ۱. کلی الگوها برای ارزیابی وجود و شدت وابستگی فضایی به صورت زیر است:

$$\begin{aligned}
 (1) \quad & y = \rho W y + \alpha_n + X\beta + \varepsilon & \varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I_n) & \text{الگوی SAR}^4 \\
 (2) \quad & y = \alpha_n + X\beta + u & \varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I_n) \quad u = \lambda W u + \varepsilon & \text{الگوی SEM}^5 \\
 (3) \quad & y = \alpha_n + \rho W_1 y + X\beta + u & \varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I_n) \quad u = \theta W_2 u + \varepsilon & \text{الگوی SAC}^6 \\
 (4) \quad & y = \rho W y + \alpha l_n + X\beta + WX\gamma + \varepsilon & \varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I_n) & \text{الگوی SDM}^7 \\
 (5) \quad & y = \alpha l_n + X\beta + WX\gamma + u & u \sim N(0, \sigma^2 I_n) & \text{الگوی SLX}
 \end{aligned}$$

در روابط فوق y بردار $n \times 1$ بعدی از مشاهدات متغیر وابسته، X بردار متغیرهای توضیحی، l_n برای منظور کردن جمله ثابت، W ماتریس وزنی فضایی $n \times n$ است. با استاندارد کردن ماتریس وزنی و ضرب آن در بردار متغیر وابسته، متغیر جدیدی حاصل می‌شود که متغیر وقفه فضایی نامیده می‌شود. Wy وقفه فضایی است و بیانگر ترکیب خطی مقادیر y ایجاد شده از مشاهدات/ مناطق همسایه i است (لسیج و پیس، ۲۰۰۹). پارامتر ρ ، شدت وابستگی در مشاهدات نمونه را تعیین می‌کند. چنانچه پارامتر ρ معنادار باشد نشانگر وجود وابستگی فضایی است. اگر علامت ρ مثبت

1. Spatial Dependence

2. Spatial Heterogeneity

3. Lesage & Pace

4. Spatial Autoregressive Model

5. Spatial Error Model

6. Spatial Autoregressive Model with Autoregressive Disturbances

7. Spatial Durbin Model

باشد نشانگر وابستگی فضایی مثبت و اگر علامت ρ منفی باشد، نشان‌دهنده وابستگی فضایی منفی بین مشاهدات است (اکبری و فرهمند، ۱۳۸۴). λ ضریب خطاهای همبستگی فضایی در الگوی خطای فضایی است. در الگوی SAC، ρ نشانگر خودهمبستگی فضایی و θ ضریب خودهمبستگی فضایی جملات اخلاص است. اگر در رابطه (۳) ضریب خودهمبستگی فضایی جملات اخلاص صفر باشد، الگو به الگوی وقفه فضایی (SAR) تبدیل می‌شود و اگر در رابطه فوق ضریب خودهمبستگی فضایی برابر با صفر باشد، الگو به الگوی خطای فضایی (SEM) تبدیل خواهد شد. الگوی دوربین فضایی (SDM) شامل وقفه فضایی متغیر وابسته و متغیرهای توضیحی است. در این الگو پارامتر γ نشان‌دهنده ارتباط وقفه فضایی متغیرهای توضیحی اضافه شده به مدل است که نشان‌دهنده اثرات سرریز فضایی آنهاست (لسیج و پیس، ۲۰۰۹). در الگوی SLX وقفه فضایی متغیرهای توضیحی در الگو لحاظ می‌شود. در این الگو و رابطه (۵) پارامتر γ نشان‌دهنده وقفه فضایی متغیرهای توضیحی است (الهورست^۱، ۲۰۱۴).

در اقتصادسنجی فضایی، روابط همسایگی به وسیله ماتریس وزنی فضایی نشان داده می‌شود. ماتریس وزنی فضایی W یک ماتریس مثبت $N \times N$ است که یک عنصر w_{ij} از این ماتریس نشان‌دهنده تعامل بین مکان i (در ردیف ماتریس) و مکان j (در ستون ماتریس) است. مبنای اولیه در زمینه اندازه‌گیری ارتباط فضایی براساس سیستم صفر و یک بود که به مناطق دارای مرز مشترک عدد یک و مناطق فاقد مرز مشترک عدد صفر اختصاص داده می‌شود. البته این سیستم برای مناطقی با وضعیت شطرنجی یا مجموعه‌ای از مناطق غیرمنظم، کاربرد مناسبی ندارد که برای حل این مشکلات در مطالعات کاربردی بسته به اهداف محقق از معیارهای مختلفی برای عامل مجاورت یا همسایگی استفاده می‌شود.

برای تشکیل ماتریس مجاورت یا همسایگی به چند روش عمل می‌شود. در روش اول استفاده از مجاورت و همسایگی است که منعکس‌کننده موقعیت نسبی یک واحد منطقه‌ای مشاهده در فضا نسبت به واحدهای دیگری است که در ماتریس مجاورت به مکان‌های همسایه عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر به آنها تعلق می‌گیرد. همچنین در این ماتریس، عناصر روی قطر اصلی برابر صفر هستند. در روش دوم برای تعریف ماتریس وزنی بر اساس فاصله بین مکان‌ها عمل می‌شود و به

^۱. Elhorst

عبارتی این ماتریس شدت اثرگذاری نقاط را بر هم تعیین می‌کند. در این حالت مشاهداتی که به هم نزدیک‌تر هستند نسبت به آنهایی که از هم دورتر هستند، باید وابستگی فضایی بالاتری را نشان دهند. به عبارت دیگر وابستگی فضایی و تأثیرات آن بین مشاهدات باید با افزایش فاصله کاهش یابد (لیسیج^۱، ۲۰۰۹). در ادامه، ماتریس وزنی فضایی بایستی استاندارد شود که روش‌های مختلفی برای آن وجود دارد: ۱. استانداردسازی سطری^۲ (منصوری، ۱۳۹۳)، ۲. استانداردسازی حداقل حداکثر^۳ و ۳. استانداردسازی طیفی^۴ (طالبلو و همکاران، ۱۳۹۶).^۵

۴. مدل اقتصادسنجی

مدل اقتصادسنجی برای اندازه‌گیری رابطه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و امنیت سیاسی به صورت رابطه زیر بوده و برگرفته از مقاله رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) است:

$$\ln FDIC_{it} = \alpha + \beta_1 \ln GDP_{it} + \beta_2 \ln EXR_{it} + \beta_3 \ln INF_{it} + \beta_4 OP_{it} + \beta_5 PS_{it} + U_{it} \quad (۶)$$

متغیرهای مورد استفاده در مدل، نماد و نحوه اندازه‌گیری آنها در جدول ۱ آورده شده است. دوره زمانی مورد مطالعه از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۶^۶ بوده و مطالعه برای ۶۶ کشور جهان^۷ انجام می‌پذیرد.

1. Lesage

2. Row-Normalize

3. Minmax-Normalize

4. Spectral-Normalize

^۵. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به الهورست (۲۰۱۴) مراجعه نمایید.

^۶. با توجه به اینکه منبع داده شاخص ثبات دولت ICRG است و این منبع اطلاعاتی داده مربوط به شاخص ثبات دولت را تا سال مذکور به روز نموده است. از این‌رو، دوره زمانی مطالعه به دوره ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۶ محدود شده است.

^۷. استرالیا، اتریش، بلژیک، بلغارستان، بحرین، باهاماس، بولیوی، برزیل، کانادا، شیلی، چین، کامرون، کلمبیا، کاستاریکا، قبرس، ساحل عاج، آلمان، دانمارک، دومینیک، لجزایر، اسپانیا، فنلاند، فرانسه، گابون، انگلیس، غنا، گامبیا، گویان، یونان، مجارستان، ایرلند، ایسلند، ایران، ایتالیا، ژاپن، کره جنوبی، مکزیک، مالت، مراکش، مالاوی، مالزی، نیجریه، نیکاراگوئه، نروژ، نیوزلند، سوئد، سوئیس، پاکستان، فیلیپین، پرتغال، پاراگوئه، رومانی، روسیه، عربستان سعودی، سنگاپور، سیرالئون، هلند، توگو، تونس، اوگاندا، اروگوئه، آمریکا، ونزوئلا، آفریقای جنوبی، کنگو، زامبیا. لازم به ذکر است، تعداد کشورها براساس داده‌های در دسترس برای متغیرهای ملحوظ در مطالعه، به ۶۶ کشور محدود شد.

جدول ۱. متغیرهای مورد استفاده در مدل

متغیرها	نماد متغیرها	منبع داده‌ها	نحوه اندازه‌گیری
لگاریتم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	$\ln FDIC$	آنکتاد	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی توسط شخصیت حقیقی و یا حقوقی مستقر در یک اقتصاد معین و در شرکتی خارج از موطن اصلی سرمایه‌گذار صورت می‌گیرد. سرمایه سهام، سرمایه‌گذاری مجدد سود و سایر سرمایه‌ها به عنوان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شناخته می‌شوند. همچنین داده‌ها به دلار آمریکا است.
لگاریتم تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار	$\ln GDPC$	بانک جهانی	تولید ناخالص داخلی ارزش بازاری (ارزش پولی) تمامی کالاها و خدمات نهایی تولید شده در داخل مرزهای یک کشور طی دوره زمانی خاص است که با نرخ ارز رسمی به واحد دلار آمریکا تبدیل شده است.
لگاریتم نرخ ارز	$\ln EXR$	بانک جهانی	نرخ ارز واقعی مؤثر، معیاری از مقدار ارز در مقابل میانگین وزنی چند ارز خارجی است. برای محاسبه دلار به عنوان ارز مقابل هر ارز داخلی در نظر گرفته شده است.
شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی (به صورت درصد) که گویای سیاست‌های اقتصادی دولت است نسبت تولید ناخالص داخلی در واحد پول داخلی به قیمت جاری به تولید ناخالص داخلی با واحد پول داخلی به قیمت ثابت است.	INF	بانک جهانی	شاخص قیمت ضمنی تولید ناخالص داخلی (به صورت درصد) که گویای سیاست‌های اقتصادی دولت است نسبت تولید ناخالص داخلی در واحد پول داخلی به قیمت جاری به تولید ناخالص داخلی با واحد پول داخلی به قیمت ثابت است.
درجه باز بودن اقتصاد کشورها (به صورت %)	OP	بانک جهانی	مجموع واردات و صادرات هر کشور بر تولید ناخالص داخلی آن کشور به عنوان درجه باز بودن اقتصادی آن است.
شاخص ثبات دولت	PS	ICRG	شاخص ثبات دولت میزان ثبات رژیم حاکم و رهبران آن و همچنین احتمال تداوم دولت و توانایی آن در اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های اعلامی را اندازه‌گیری می‌کند. این شاخص حاصل جمع سه زیرشاخص است که هر کدام حداکثر چهار و حداقل صفر امتیاز دارند. امتیاز ۴ معادل خطر بسیار پایین و امتیاز صفر گویای ریسک بسیار بالا است.

۵. نتایج حاصل از برآورد مدل

در مرحله نخست و به منظور اجتناب از رگرسیون کاذب، آزمون ریشه واحد انجام می‌گیرد. به این منظور از آزمون‌های ریشه واحد لوین، لین و چو (LLC)، ایم، پسران و شین (IPS) و فیشر استفاده شده که نتایج در جدول (۲) گزارش شده‌اند. نتایج گزارش شده در جدول حاکی از آن است که متغیرهای لگاریتم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، لگاریتم تولید ناخالص داخلی، لگاریتم نرخ ارز، شاخص قیمت ضمنی تولید ناخالص داخلی، درجه باز بودن اقتصاد کشورها و شاخص ثبات دولت‌ها همگی در سطح مانا هستند.

جدول ۲. نتایج آزمون‌های ریشه LLC، IPS و فیشر

آزمون ریشه واحد فیشر		آزمون ریشه واحد IPS		آزمون ریشه LLC		متغیرها
Z		Z		t		
P-Value	آماره	P-Value	آماره	P-Value	آماره	
۰/۰۰۰	-۱۳/۴۱۵۴	۰/۰۰۰	-۸/۱۱۶	۰/۰۰۰	-۱۵/۱۷۷۰	lnFDI
۰/۰۰۰	-۸/۷۶۵۴	۰/۰۱۷۷	-۲/۲۶۵۵	۰/۰۰۰۴	-۸/۰۱۸۴	lnGDP
۰/۰۰۰	-۱۴/۹۸۷۵	۰/۰۳۶۸	-۱/۷۸۹۱	۰/۰۰۰	-۱۴/۵۷۰۷	lnEXR
۰/۰۰۰	-۱۸/۴۳۴۷	۰/۰۰۰	-۱۶/۰۵۴۲	۰/۰۰۰	-۱/۳+e۰۲	INI
۰/۰۰۰	-۱۱/۶۸۶۰	۰/۰۰۰	-۷/۲۶۸۱	۰/۰۰۰۱	-۱۱/۹۴۴۸	OP
۰/۰۰۰	-۱۶/۲۶۷۵	۰/۰۰۰۴	-۳/۳۷۴۸	۰/۰۰۰	-۱۷/۶۴۵۲	PS

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

در این مرحله به برآورد مدل و تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل پرداخته شده است. مدل مدنظر و ذکر شده در فرمول شماره (۶) به روش‌های SAR، SEM، SAC و SDM برآورد شده و با مقایسه آماره آزمون LR به بررسی این موضوع پرداخته می‌شود که کدام یک از برآوردها می‌تواند بهترین برآورد ممکن باشد که تفاسیر براساس آن صورت می‌گیرد. نتایج حاصل از برآورد مدل‌ها در جدول (۳) ذکر شده است. شایان ذکر است در این مطالعه به منظور تحلیل، از ماتریس وزنی فضایی مدل جاذبه برای تحلیل نتایج استفاده شده که به کمک روش استانداردسازی سطری، عناصر ماتریس وزنی استاندارد شده است به طوری که مجموع عناصر هر سطر از ماتریس وزنی استاندارد شده برابر با یک است.

جدول ۳. نتایج حاصل از برآورد مدل به روش‌های SAR، SEM، SAC و SDM

متغیرها	روش SAR	روش SEM	روش SAC	روش SDM
$\ln GDP_C$	۰/۹۳۶۷ (۰/۰۰۰)	۰/۹۴۸۱ (۰/۰۰۰)	۰/۹۲۷۸ (۰/۰۰۰)	۰/۸۱۸۷ (۰/۰۰۰)
$\ln EXI$	-۱/۱۹۶۳ (۰/۰۰۰)	-۱/۱۷۹۸ (۰/۰۰۰)	-۱/۰۰۴۴ (۰/۰۰۰)	-۱/۱۶۸۳ (۰/۰۰۰)
INI	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)
OP	۰/۰۱۰۳ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۱۲ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۰۷ (۰/۰۰۰)	۰/۰۰۹۹ (۰/۰۰۰)
PS	۰/۱۵۰۸ (۰/۰۰۰)	۰/۱۴۷۰ (۰/۰۰۰)	۰/۱۱۲۰ (۰/۰۰۰)	۰/۰۸۲۹ (۰/۰۰۲)
Rh_i	۴/۲۵-e۰۶ (۰/۰۰۰)	-	-۹/۱۴-e۰۸ (۰/۹۸۹)	۰/۰۰۰۱ (۰/۰۰۰)
$Lambda_c$	-	۳/۹۹-e۰۸ (۰/۰۰۰)	۰/۰۰۰۱ (۰/۰۰۰)	-
$Sigm$	۱/۴۴۶۸ (۰/۰۰۰)	۱/۴۳۸۶ (۰/۰۰۰)	۱/۴۰۴۰ (۰/۰۰۰)	۱/۳۸۹۲ (۰/۰۰۰)
$W \times \ln GDP_C$	-	-	-	۳/۸۱-e۰۶ (۰/۷۶۰)
$W \times \ln EXI$	-	-	-	-۰/۰۰۰۲ (۰/۰۰۰)
$W \times INI$	-	-	-	-۶/۴۲-e۰۹ (۰/۹۳۲)
$W \times OP$	-	-	-	-۱/۵۴-e۰۶ (۰/۰۰۰)
$W \times PS$	-	-	-	۷/۹۶-e۰۶ (۰/۰۸۱)
عرض از مبدأ	۰/۵۴۵۴ (۰/۶۲۱)	۰/۷۳۰۹ (۰/۰۵۱)	۰/۴۲۵۰ (۰/۵۵۶)	۳/۰۹۲۸ (۰/۰۰۹)

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

جدول ۴. نتایج آزمون‌های تشخیصی حاصل از برآورد مدل به روش‌های SAR، SEM، SAC و SDM

روش SDM	روش SAC	روش SEM	روش SAR	آزمون‌های تشخیصی
-۳۱۲۰/۷۲۹۲	-۳۱۴۶/۵۲۵۵	-۳۱۸۳/۴۱۰۲	-۳۱۸۶/۷۳۳۲	Log Likelihood Function
۰/۰۳۶۹	۰/۱۰۹۰	۰/۰۹۴۵	۰/۰۹۰۱	موران
۰/۸۹۹۱	۰/۸۲۵۰	۰/۸۴۰۹	۰/۸۴۵۳	جری
۵۷/۶۴۰۳	۵۰۷/۱۱۲۰	۳۸۰/۹۳۹۶	۳۴۶/۵۱۴۳	LM Error (Burrige)
۲۱/۲۱۸۰	۳۹۲/۵۱۵۱	۲۹۰/۸۱۹۹	۲۵۸/۹۱۶۱	LM Error (Robust)
۱۱۰/۶۵۳۹	۱۸۸/۹۶۴۰	۱۵۹/۲۴۷۷	۱۵۸/۶۸۸	LM Lag (Anselin)
۷۴/۲۳۱۶	۷۴/۳۶۷۲	۶۹/۱۲۸۱	۷۱/۰۸۹۸	LM Lag (Robust)
۱۳۱/۸۷۱۹	۵۸۱/۴۷۹۱	۴۵۰/۰۶۷۶	۴۱۷/۶۰۴۱	LM SAC
-	-	-	۴۵/۱۸۵۱ (۰/۰۰۰۰)	LR test SAR vs. OLS ($Rho=0$)
-	-	۲۴/۹۸۳۹ (۰/۰۰۰۰)	-	LR test SEM vs. OLS ($Lambda=0$)
-	۰/۰۰۰۲ (۰/۹۸۸۸)	-	-	LR test ($Rho=0$)
-	۶۲/۰۶۱۰ (۰/۰۰۰۰)	-	-	LR test ($Lambda=0$)
-	۱۲۱/۳۲۱۶ (۰/۰۰۰۰)	-	-	LR test SAC vs. OLS ($Rho+Lambda=0$)
۳۷/۵۶۳۶ (۰/۰۰۰۰)	-	-	-	LR test SDM vs. OLS ($Rho=0$)
۱۵۴/۷۳۵۷ (۰/۰۰۰۰)	-	-	-	LR test (SDM) ($wXs=0$)

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

جدول ۵. نتایج حاصل از برآورد مدل کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا به روش‌های SAR، SEM،

SDM و SAC

روش SDM	روش SAC	روش SEM	روش SAR	متغیرها
۱/۰/۰۱۹۰ (۰/۰۰۰)	۱/۰۰۹۲ (۰/۰۰۰)	۰/۹۶۷۴ (۰/۰۰۰)	۱/۰۰۸۱ (۰/۰۰۰)	lnGDP <i>C</i>
-۱/۲۵۷۰ (۰/۰۰۳)	-۱/۳۶۱۴ (۰/۰۰۱)	-۱/۹۳۱۷ (۰/۰۰۰)	-۱/۳۶۱۹ (۰/۰۰۲)	lnEX <i>I</i>
-۰/۰۰۳۰ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳۰ (۰/۰۰۰)	IN <i>I</i>
۰/۰۱۱۲ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۰۴ (۰/۰۰۰)	۰/۰۰۹۷ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۰۳ (۰/۰۰۰)	OP
۰/۱۴۶۹ (۰/۰۰۲)	۰/۱۴۳۴ (۰/۰۰۰)	۰/۱۴۴۱ (۰/۰۰۰)	۰/۱۴۴۲ (۰/۰۰۰)	PS
-۰/۰۰۰۰۴ (۰/۳۴۰)	-۰/۰۰۰۰۲ (۰/۰۰۱)	-	۰/۰۰۰۰۲ (۰/۰۰۰)	R <i>h</i> _t
-	۰/۰۰۰۰۲ (۰/۶۰۳)	۱/۱۸- <i>e</i> ۰۷ (۰/۰۰۱)	-	Lamb <i>d</i> _t
۱/۴۸۲۰ (۰/۰۰۰)	۱/۴۹۴۸ (۰/۰۰۰)	۱/۴۹۷۱ (۰/۰۰۰)	۱/۴۴۶۸ (۰/۰۰۰)	Sigm
۰/۰۰۰۰۲ (۰/۶۵۱)	-	-	-	W×lnGDP <i>C</i>
-۰/۰۰۰۰۷ (۰/۷۶۵)	-	-	-	W×lnEX <i>I</i>
-۴/۰۹- <i>e</i> ۰۶ (۰/۲۴۶)	-	-	-	W×IN <i>I</i>
-۳/۷۷- <i>e</i> ۰۶ (۰/۰۰۰)	-	-	-	W×OP
۰/۰۰۰۰۵ (۰/۲۳۹)	-	-	-	W×PS
۰/۱۹۲۱ (۰/۹۳۰)	۱/۱۱۲۸ (۰/۵۹۳)	۴/۱۳۵۶ (۰/۰۰۰)	۱/۱۱۷۰ (۰/۵۹۸)	عرض از مبدأ

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

جدول ۶. نتایج آزمون‌های تشخیصی حاصل از برآورد مدل کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا به

روش‌های SAR، SEM، SAC و SDM

روش SDM	روش SAC	روش SEM	روش SAR	آزمون‌های تشخیصی
-۱۶۱۵/۰۴۱۷	-۱۶۲۲/۶۶۰۳	-۱۶۲۴/۸۰۱۱	-۱۶۲۲/۷۸۱۹	Log Likelihood Function
۰/۰۰۱۱	۰/۰۰۶۲	۰/۰۰۵۷	۰/۰۰۶۱	موران
۰/۹۱۱۸	۰/۹۰۶۴	۰/۹۰۹۶	۰/۹۰۶۴	جری
۰/۰۱۱۷	۰/۴۰۵۶	۰/۳۴۱۵	۰/۳۹۸۹	LM Error (Burrige)
۰/۰۱۰۸	۰/۱۲۹۰	۰/۰۸۹۱	۰/۱۲۵۶	LM Error (Robust)
۰/۰۹۰۷	۰/۳۹۷۴	۰/۳۷۸۲	۰/۹۳۴۰	LM Lag (Anselin)
۰/۰۸۹۷	۰/۱۲۰۸	۰/۱۲۵۹	۰/۱۲۰۶	LM Lag (Robust)
۰/۱۰۱۵	۰/۵۲۶۴	۰/۴۶۷۳	۰/۵۱۹۶	LM SAC
-	-	-	۱۳/۷۴۹۳ (۰/۰۰۰۲)	LR test SAR vs. OLS ($Rho=0$)
-	-	۱۰/۹۵۰۵ (۰/۰۰۰۹)	-	LR test SEM vs. OLS ($Lambda=0$)
-	۱۰/۴۶۴۳ (۰/۰۰۱۲)	-	-	LR test ($Rho=0$)
-	۰/۲۷۰۶ (۰/۶۰۲۹)	-	-	LR test ($Lambda=0$)
-	۱۲/۹۷۴۵ (۰/۰۰۱۵)	-	-	LR test SAC vs. OLS ($Rho+Lambda=0$)
۰/۹۱۱۹ (۰/۳۳۹۶)	-	-	-	LR test SDM vs. OLS ($Rho=0$)
۱۹/۳۰۷۹ (۰/۰۰۱۷)	-	-	-	LR test (SDM) ($wXs=0$)

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

جدول ۷. نتایج حاصل از برآورد مدل کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین به روش‌های SAR، SEM، SAC و

SDM و

متغیرها	روش SAR	روش SEM	روش SAC	روش SDM
lnGDP <i>C</i>	۰/۹۱۶۵ (۰/۰۰۰)	۰/۹۱۷۴ (۰/۰۰۰)	۰/۹۲۰۲ (۰/۰۰۰)	۰/۹۲۱۶ (۰/۰۰۰)
lnEX <i>F</i>	-۰/۹۸۴۵ (۰/۰۰۱)	-۱/۱۹۶۰ (۰/۰۰۰)	-۰/۹۸۷۲ (۰/۰۰۰)	-۰/۹۵۹۴ (۰/۰۰۱)
IN <i>I</i>	-۰/۰۰۰۲ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)	-۰/۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)
OP	۰/۰۱۶۰ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۵۰ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۴۹ (۰/۰۰۰)	۰/۰۱۷۸ (۰/۰۰۰)
PS	۰/۱۴۴۴ (۰/۰۰۰)	۰/۱۳۱۲ (۰/۰۰۰)	۰/۱۱۶۷ (۰/۰۰۷)	۰/۰۸۳۶ (۰/۰۶۹)
Rh _۱	۰/۰۰۰۰۲ (۰/۰۰۰)	-	۰/۰۰۰۰۲ (۰/۱۵۹)	۰/۰۰۰۰۱ (۰/۰۰۰)
Lambd <i>c</i>	-	۳/۹۹-e۰۸ (۰/۰۰۰)	۰/۰۰۰۰۲ (۰/۰۰۰)	-
Sigm	۱/۳۳۹۶ (۰/۰۰۰)	۱/۴۳۸۶ (۰/۰۰۰)	۱/۳۰۶۵ (۰/۰۰۰)	۱/۲۸۵۳ (۰/۰۰۰)
W×lnGDP <i>C</i>	-	-	-	-۰/۰۰۰۰۳ (۰/۰۰۰)
W×lnEX <i>I</i>	-	-	-	۰/۰۰۰۰۱ (۰/۰۰۰)
W×IN <i>I</i>	-	-	-	-۵/۱۷-e۰۸ (۰/۷۰۳)
W×OP	-	-	-	۰/۰۰۰۰۰۱ (۰/۰۰۰)
W×PS	-	-	-	۰/۰۰۰۰۰۱ (۰/۴۹۱)
عرض از مبدأ	۰/۲۹۰۶ (۰/۸۲۰)	۱/۳۵۵۰ (۰/۰۱۷)	۰/۱۳۲۱ (۰/۸۹۷)	۰/۰۱۳۷ (۰/۹۹۲)

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

جدول ۸. نتایج آزمون‌های تشخیصی حاصل از برآورد مدل کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین به

روش‌های SAR، SEM، SAC و SDM

روش‌های تشخیصی	روش SAR	روش SEM	روش SAC	روش SDM
Log Likelihood Function	-۱۵۲۴/۸۴۷۰	-۱۵۱۴/۸۶۱۲	-۱۵۰۹/۲۵۲۶	-۱۴۹۱/۴۱۸۳
موران	۰/۰۶۳۲	۰/۰۷۶۵	۰/۱۰۹۰	۰/۰۳۱۵
جری	۰/۹۰۷۹	۰/۸۹۳۰	۰/۸۲۵۰	۰/۹۴۲۰
LM Error (Burrige)	۴۱/۵۸۹۱	۶۰/۹۵۵۷	۵۰۷/۱۱۲۰	۱۰/۲۲۰۸
LM Error (Robust)	۳۲/۰۲۹۳	۴۸/۶۹۳۲	۳۹۲/۵۱۵۱	۵/۸۳۱۹
LM Lag (Anselin)	۱۹/۳۴۲۵	۲۲/۶۷۴۴	۱۸۸/۹۶۴۰	۱۰/۲۳۶۳
LM Lag (Robust)	۹/۷۸۲۸	۱۰/۴۱۱۹	۷۴/۳۶۷۲	۵/۸۴۷۵
LM SAC	۵۱/۳۷۱۸	۷۱/۳۶۷۶	۵۸۱/۴۷۹۱	۱۶/۰۶۸۲
LR test SAR vs. OLS ($Rho=0$)	۲۹/۰۵۲۴ (۰/۰۰۰۰)	-	-	-
LR test SEM vs. OLS ($Lambda=0$)	-	۲۰/۲۰۶۲ (۰/۰۰۰۰)	-	-
LR test ($Rho=0$)	-	-	۱/۹۸۱۲ (۰/۱۵۹۳)	-
LR test ($Lambda=0$)	-	-	۳۳/۷۱۶۱ (۰/۰۰۰۰)	-
LR test SAC vs. OLS ($Rho+Lambda=0$)	-	-	۳۴/۸۴۷۰ (۰/۰۰۰۰)	-
LR test SDM vs. OLS ($Rho=0$)	-	-	-	۱۵/۵۷۹۴ (۰/۰۰۰۱)
LR test (SDM) ($wXs=0$)	-	-	-	۵۲/۳۱۶۰ (۰/۰۰۰۰)

منبع: یافته‌های تحقیق، خروجی نرم‌افزار استاتا ۱۴.

اعداد داخل پرانتز بیانگر احتمال آماره هستند.

برای بررسی دقیق‌تر موضوع، کشورهای مورد بررسی به گروه‌های با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین تقسیم‌بندی شدند. تقسیم‌بندی کشورها به دو گروه مذکور براساس میانگین شاخص ثبات دولتی در دوره مورد بررسی است. چنانچه میانگین شاخص ثبات دولتی کشوری از میانگین شاخص ثبات دولتی کشورهای نمونه مورد بررسی در دوره حاضر بیشتر باشد در گروه‌های با شاخص ثبات دولتی بالا جای می‌گیرد و برعکس. براساس این تقسیم‌بندی، ۳۳ کشور در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا و ۳۳ کشور در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین جای گرفتند.

در ابتدا وجود یا عدم وجود اثرات فضایی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در آزمون‌های موران و جری فرضیه صفر بیانگر عدم وجود وابستگی فضایی بین متغیرها بوده و فرضیه مقابل وجود وابستگی فضایی بین متغیرها است. بنابراین، رد فرضیه صفر به معنای وجود وابستگی فضایی بین متغیرهای مدل است. با توجه به نتایج به دست آمده و گزارش شده در جدول (۴)، (۶) و (۸) فرضیه صفر این آزمون‌ها رد شده و وجود وابستگی فضایی بین متغیرها تأیید می‌گردد. آزمون‌های LM و LM Error جهت انتخاب از بین مدل‌های فضایی و غیرفضایی است که معناداری آزمون LM Lag به معنای استفاده از مدل SAR و معناداری LM Error به معنای استفاده از مدل SEM است. چون هر دوی این آزمون‌ها معنادار هستند، از نتایج آزمون‌های LM Error Robust و LM Lag Robust برای بررسی استفاده می‌شود. با توجه به نتایج آزمون‌های مذکور و آزمون LM SAC و معناداری آنها، از نتیجه آزمون LR برای تعیین بهترین مدل استفاده می‌شود. در گروه کشورهای نمونه مورد بررسی، معناداری الگوی وقفه فضایی و ضریب وقفه فضایی و نتیجه آزمون LR با آماره $45/1851$ و با احتمال $0/000$ نشانگر رد فرض صفر این آزمون بوده و الگوی دوربین فضایی برای برآورد مدل مناسب خواهد بود. نتیجه آزمون LR در گروه‌های با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین به ترتیب $13/7493$ و $29/0524$ با احتمال $0/000$ هستند که نشان می‌دهند الگوی دوربین فضایی برای برآورد مدل‌ها در این گروه‌ها می‌تواند مناسب باشد. همچنین در گروه کشورهای نمونه مورد بررسی معناداری الگوی خطای فضایی نشان از آن دارد که برای انتخاب بهترین الگو برای برآورد از آزمون LR استفاده می‌شود که فرض صفر این آزمون با آماره $24/9839$ و احتمال $0/000$ رد شده که از این‌رو الگوی دوربین فضایی برای برآورد مناسب است. همچنین با توجه به آماره $121/3216$ و احتمال $0/000$

فرض صفر آزمون LR برای الگوی SAC، رد شده و الگوی دوربین فضایی برای برآورد مناسب است. از این‌رو، با توجه به نتایج به دست آمده مدل دوربین فضایی به عنوان بهترین الگو برای تخمین مدل و تفسیر نتایج انتخاب می‌شود. در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین به ترتیب نتیجه آزمون LR برای الگوی خطای فضایی ۱۰/۹۵۰۵ و ۲۰/۲۰۶۲ با احتمال ۰/۰۰۰۹ و ۰/۰۰۰ هستند که نشان می‌دهند الگوی دوربین فضایی برای برآورد مدل‌های می‌تواند الگوی مناسبی باشد. همچنین با توجه به آماره ۱۲/۹۷۴۵ و ۳۴/۸۴۷۰ با احتمال ۰/۰۰۰ فرض صفر آزمون LR برای الگوی SAC، رد شده و الگوی دوربین فضایی را برای برآورد مناسب می‌داند. از این‌رو، با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون‌های LR مدل دوربین فضایی به عنوان بهترین الگو برای تخمین مدل و تفسیر نتایج آنها در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین انتخاب می‌شود.

در کشورهای نمونه مورد بررسی، ضریب خود رگرسیون فضایی در مدل برآوردی با الگوی دوربین فضایی مثبت و به لحاظ آماری معنادار است. با توجه به معنی‌داری آماره ضریب خود رگرسیون فضایی با الگوی دوربین فضایی، وجود خودهمبستگی فضایی در داده‌ها تأیید شده و نشان می‌دهد ارتباط فضایی مثبتی بین مشاهدات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کشورهای مورد مطالعه وجود دارد و بعد مسافت بر جریان سرمایه مابین کشورهای منتخب مهم و اثرگذار بوده است که عدم لحاظ کردن این موضوع در مدل می‌تواند منجر به تورش در نتایج شود. این آماره در واقع پارامتر برآوردی، پارامتری از میانگین وزنی متغیر وابسته سایر کشورها براساس مجاورت است که بر میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کشورهای مورد مطالعه مؤثر بوده است. همین نتیجه و تفسیر در نتایج حاصل از برآورد برای گروه کشورها با شاخص ثبات دولتی پایین نیز برقرار است.

با توجه به نتایج گزارش شده در جدول (۳)، (۵) و (۷) و بر اساس نتایج الگوی SDM ضرایب کلیه متغیرها مطابق با انتظار بوده و به لحاظ آماری معنادار است. بر طبق نتایج برآوردی، مدل تخمینی یکی از عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، تولید ناخالص داخلی است که با علامت مثبت و معنادار در نتایج ظاهر شده است و اثر مثبتی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. براساس تئوری‌های موجود، تولید ناخالص داخلی گویای اندازه و مقیاس بازار کشورها بوده و تولید ناخالص داخلی بیشتر نشان از آن دارد که بازارهای بزرگی در کشورها فراهم بوده و میزان و سطح فعالیت‌های اقتصادی بیشتری در کشورها در حال انجام است و از این‌رو، سرمایه‌گذاران

با فرصت‌های سرمایه‌گذاری بیشتری روبرو هستند. بنابراین انتظار بر این است هر چه تولید ناخالص داخلی کشوری بیشتر باشد، اندازه بازار بزرگ‌تر بوده و شرایط بهتری برای حضور و جذب سرمایه‌گذاران خارجی فراهم آید (انصاری سامانی و همکاران، ۱۳۹۵). نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعاتی همچون داودی و شاهمرادی (۱۳۸۳)، کمیجانی و عباسی (۱۳۸۵)، مهدوی عادل‌ی و همکاران (۱۳۸۷)، هاتف و کرباسی (۱۳۹۲)، گرایبی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳)، انصاری سامانی و همکاران (۱۳۹۵)، برادا و همکاران (۲۰۰۶)، باس و هفکر (۲۰۰۷)، بیگلیسر و استاتس (۲۰۱۰)، علی و همکاران (۲۰۱۰)، جادهاو (۲۰۱۲)، ارکک اوغلو و کیلیچ ارسلان (۲۰۱۶)، صالح‌نیا و همکاران (۲۰۱۹)، بالان (۲۰۱۹) و رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) همخوانی دارد. اثرات سرریز تولید ناخالص داخلی در تمامی کشورهای نمونه مورد مطالعه با علامت مثبت در برآورد ظاهر شده اما به لحاظ آماری معنادار نیست. در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا این اثر مثبت و معنادار و در در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین اثر مذکور منفی و معنادار است. این اثر نشان می‌دهد در کشورهایی که شاخص ثبات دولتی پایین است، با بزرگ شدن حجم بازار سایر کشورها، سرمایه‌گذاری خارجی به سوی آن بازارها سرازیر می‌شود. اما در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا، بزرگ شدن حجم اقتصاد کشورهای همسایه، دارای اثری مثبت بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی در این کشورها دارد چرا که سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند از این حجم بزرگ‌تر بازار و مبادلات و تجارت صورت گرفته بین کشوری بهره‌گیرند.

نرخ ارز یکی دیگر از عوامل مؤثر بر فرایند سرمایه‌گذاری است که در این برآوردها و برای کل کشورها در نمونه، کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین با علامت منفی ظاهر شده است. بر طبق تئوری‌های اقتصادی، ثبات نرخ ارز همچنان که نشان از محیط اقتصادی باثبات برای انجام فرایندهای اقتصادی در یک کشور دارد، بی‌ثباتی در سیستم نرخ ارز سبب ایجاد رانت و بی‌ثباتی اقتصادی شده و اثر منفی بر عملکرد اقتصادی دارد. تغییرات گسترده آن به تغییرات وسیع در ارزش‌های دارایی‌ها منجر می‌شود و هزینه و فایده و ارزیابی طرح‌های اقتصادی را با مشکل مواجه می‌سازد و افزایش آن اثر منفی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد (نجاززاده و همکاران، ۱۳۸۴؛

شاه‌آبادی و محمودی، ۱۳۸۵ و انصاری سامانی و همکاران، ۱۳۹۵، دی‌گرو^۱، ۱۹۸۸، کاشمن و دویتا^۲، ۲۰۱۷، لتیف و لفن^۳، ۲۰۱۸، احمد و همکاران^۴، ۲۰۱۹. نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعاتی همچون کمیجانی و عباسی (۱۳۸۵)، مهدوی عادل و همکاران (۱۳۸۷)، گرای‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳)، انصاری سامانی و همکاران (۱۳۹۵)، کیوتا و اوراتا (۲۰۰۴) و رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) هم‌راستا است. همچنین اثر متغیر فضایی نرخ ارز (اثرات سرریز نرخ ارز) در کشورهای نمونه مورد مطالعه و گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا نیز منفی و به لحاظ آماری معنادار است و نشان می‌دهد افزایش نرخ ارز حتی در کشورهای مجاور به سبب اثرگذاری آن بر روابط تجاری بین کشورها اثر منفی بر عملکرد اقتصادی کشور و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. اما این اثر در گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین مثبت و معنادار است. بدین معنا که افزایش نرخ ارز در کشورهای مجاور این گروه کشوری فضای مساعدی را برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و اطمینان‌بخشی به آنان به لحاظ ثبات در بازار داخلی و ارزش‌داری‌ها و حضور در بازار کشور میزبان می‌دهد.

با توجه به اثر دوگانه^۵ تورم بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، نتایج گزارش شده از برآوردهای مدل برای نمونه کل کشوری و دو گروه کشوری با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین نشان از آن دارد که تورم اثر منفی و معناداری بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. به عبارتی افزایش مداوم قیمت‌ها باعث کاهش ارزش‌داری داخلی شده و از این‌رو، سرمایه‌داران برای حفظ ارزش واقعی‌داری‌هایشان، ترجیح می‌دهند که سرمایه خود را از کشور میزبان خارج و به کشور دیگری انتقال دهند تا ارزش‌داری خود را حفظ کنند. همچنین از آنجا که با افزایش قیمت‌ها سود خالص سرمایه‌گذاری‌ها کاهش می‌یابد، سرمایه‌گذاران خارجی رغبتی برای ورود سرمایه به کشور میزبان ندارند و از این‌رو، ورود سرمایه نیز کاهش می‌یابد. به علاوه افزایش مداوم قیمت‌ها و تورم، نشانی از

1. De Grauwe

2. Cushman and De Vita

3. Latief and Lefen

4. Ahmad et al.

۵. کاهش ارزش‌داری‌ها در اثر افزایش سطح عمومی قیمت‌ها و تورم (مشیری و کیان‌پور، ۱۳۹۱) و از سوی دیگر، ذاتی و سارت (۲۰۰۰) معتقدند نااطمینانی قیمت‌ها باعث می‌شود تقاضای واقعی پول و مصرف کاهش یابد و افراد برای مصرف آتی‌شان، پس‌اندازهای احتیاطی خود را افزایش دهند و از این‌رو، افزایش پس‌اندازها منجر به افزایش میزان سرمایه‌گذاری می‌شود.

بی‌ثباتی اقتصادی بوده و ریسک سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد که همین امر خود منجر به کاهش ورود سرمایه به کشور نیز می‌شود. تورم و افزایش قیمت‌ها از طریق همه این مکانیسم‌ها سبب کاهش میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور می‌شود (مشیری و کیان‌پور، ۱۳۹۱). نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعاتی همچون کمیجانی و عباسی (۱۳۸۵)، مهدوی عادل و همکاران (۱۳۸۷)، مشیری و کیان‌پور (۱۳۹۱)، علی و همکاران (۲۰۱۰)، جادهاو (۲۰۱۲)، آدنی و همکاران^۱ (۲۰۱۵) و رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) همسو است. اثرات سرریز تورم در هر سه گروه کشوری مورد مطالعه، بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در برآورد منفی بوده اما به لحاظ آماری معنادار نیست.

متغیر درجه باز بودن اقتصادی کشورها در تخمین‌های مدل برای نمونه کل کشوری و دو گروه کشوری با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین با علامت مثبت و معنادار ظاهر شده است. با توجه به پایه‌های نظری، اثرگذاری باز بودن اقتصادی کشورها بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بستگی به شرایط اقتصاد میزبان و اهداف سرمایه‌گذاری دارد که چنانچه با هدف صادراتی باشد، اثر آن بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مثبت بوده و اگر در جهت اثرگذاری بر بازار داخلی باشد اثر آن بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی منفی است. با توجه به علامت ضریب متغیر در برآورد می‌توان اثرگذاری مثبت این متغیر را بدین صورت تحلیل کرد که با سرمایه‌گذاری خارجی امکان دسترسی بیشتری به بازارهای کشورهای دیگر وجود داشته و علاوه بر آن، این امر امکان استفاده از منابع تولید ارزان، تولید و ارائه محصولات و خدمات با هزینه کم را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌آورد. از این رو، چنانچه باز بودن اقتصادی با هدف صادرات باشد، سبب گسترش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌شود (شاه‌آبادی و محمودی، ۱۳۸۵ و جانیکی و وناوا^۲، ۲۰۰۴). نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعاتی همچون کمیجانی و عباسی (۱۳۸۵)، شاه‌آبادی و محمودی (۱۳۸۵)، مشیری و کیان‌پور (۱۳۹۱)، انصاری سامانی و همکاران (۱۳۹۵)، باس و هفکر (۲۰۰۷)، بیگلایسر و استاتس (۲۰۱۰)، علی و همکاران (۲۰۱۰)، جادهاو (۲۰۱۲)، بوچانان و همکاران (۲۰۱۲)، آدنی و همکاران (۲۰۱۵)، صالح‌نیا و همکاران (۲۰۱۹) و رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) همخوانی دارد. اثر فضایی و سرریز متغیر درجه باز بودن در کل کشورهای نمونه و کشورهایی با شاخص ثبات دولتی بالا دارای علامت منفی بوده که به

1. Adeniyi et al.

2. Janicki & Wunnava

لحاظ آماری معنادار نیز هست. علامت منفی این متغیر حاکی از آن است که چنانچه اقتصاد کشورهای مجاور نسبت به کشور هدف بازتر و دارای مراودات تجاری بیشتری با سایر کشورها باشند، امکان جذب سرمایه‌گذاری خارجی بیشتری را نیز خواهند داشت که از این‌رو، شانس کشور هدف برای جذب سرمایه‌گذار کاهش می‌یابد. اما اثر فضایی و سرریز متغیر درجه باز بودن در گروه‌های با شاخص ثبات دولتی پایین دارای علامت مثبت بوده و معنادار نیز است. علامت مثبت این متغیر نشان می‌دهد چنانچه اقتصاد کشورهای مجاور نسبت به کشور هدف بازتر باشد، این امکان را به کشور هدف می‌دهد با مراودات تجاری بیشتر، جذب سرمایه‌گذاری خارجی بالاتری را نیز داشته باشد.

متغیر بعدی که در مدل لحاظ شده است متغیر ثبات دولت است که به عنوان معرف امنیت سیاسی کشورها در مدل از آن بهره گرفته شده است. علامت این متغیر در برآوردها و برای کل کشورهای نمونه مورد بررسی، گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین مثبت و به لحاظ آماری معنادار است و نشان می‌دهد امنیت سیاسی که ناظر بر ثبات دولت‌ها و سیستم‌های حکومتی است اثر مثبتی بر میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. به عبارتی، با وجود ثبات حکومتی، دولت‌ها بهتر می‌توانند به ایجاد نهادهای کارآمد و توانمند اقدام نموده و محیط مناسبی را برای تنظیم روابط اقتصادی افراد جامعه فراهم آورند و از این‌رو، روابط اقتصادی کم‌هزینه، ساده و به دور از اتلاف وقت انجام می‌گیرد (مهرآرا و اسدیان، ۱۳۸۸). در این شرایط و با وجود امنیت سیاسی و برقراری ثبات در کشورها، سرمایه‌گذاران نسبت به امنیت‌داری خود اطمینان خاطر داشته و جذب سرمایه خارجی به این کشورها به لحاظ امنیت بالای سرمایه‌گذاری بیشتر خواهد بود (حیدری و افشاری، ۱۳۹۱). از آن رو ثبات دولت‌ها و داشتن بوروکراسی قدرتمند به مدیریت بهتر محیط اقتصادی و سیاسی کمک کرده و یکی از پیش‌شرط‌های لازم برای فراهم کردن محیط جذاب برای سرمایه‌گذاری است (ژنگ، ۲۰۱۱). ثبات دولت‌ها دارای اهمیت روز افزونی در گسترش فضای کسب و کار و تشویق سرمایه‌گذاری است. تغییر قوانین، مقررات، رویه‌های اداری و سیاسی، سیاست‌های تجارت خارجی و ... از مهمترین موانع فضای کسب و کار تجاری مطلوب است و در شرایط امنیت سیاسی و ثبات آن بسیاری از این موانع می‌توانند مرتفع شوند و تنش‌های بین‌المللی در کمترین حد خود قرار خواهد داشت و محیط کسب و کار، محیط اقتصادی و قضایی به محیطی جذاب برای سرمایه‌گذاران تبدیل خواهد شد. نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعاتی همچون داودی و شاهمرادی

(۱۳۸۳)، مهدوی عادل و همکاران (۱۳۸۷)، مهرآرا و اسدیان (۱۳۸۸)، هاتف و کرباسی (۱۳۹۲)، گرایبی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳)، باس و هفکر (۲۰۰۷)، موریسی و اودمکرمونگ کول (۲۰۱۲)، جاده‌ها و (۲۰۱۲)، بوچانان و همکاران (۲۰۱۲)، رفعت و فراهانی (۲۰۱۹) و بالان (۲۰۱۹) همخوانی دارد. اثر فضایی و سرریز شاخص ثبات دولت‌ها در کل کشورهای نمونه مورد بررسی، گروه کشورهای با شاخص ثبات دولتی پایین نیز مثبت و به لحاظ آماری معنادار بوده و نشان می‌دهد که چنانچه محیط پیرامون کشور هدف عاری از تنش‌های سیاسی بوده و امنیت سیاسی در منطقه برقرار باشد، سرمایه‌ها به سوی مناطقی با سطح امنیت و ثبات بالا حرکت کرده و میزان جذب سرمایه در آن مناطق افزایش می‌یابد. از این‌رو، کشورهایی که در مناطق باثبات ژئوپلیتیکی قرار گرفته‌اند از شانس بالاتری برای جذب سرمایه‌گذار برخوردار هستند. این اثر در کشورهایی با شاخص ثبات دولتی بالا مثبت بوده اما به لحاظ آماری معنادار نیست.

۶. نتیجه‌گیری

بی‌تردید داشتن سرمایه لازم رشد و توسعه اقتصادی است و شرط ورود به میدان فعالیت‌های اقتصادی نیز در اختیار داشتن سرمایه و تأمین منابع مالی ضروری است. نظر به این موضوع که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نقش مهمی در رشد اقتصادی، رفع شکاف پس‌انداز - سرمایه‌گذاری، انتقال تکنولوژی، دانش فنی و شیوه‌های جدید مدیریتی ایفا می‌کند، کشورهای جهان رقابت شدیدی برای جذب آن با یکدیگر دارند. هر کشور با توجه به موقعیت سیاسی، اقتصادی، ژئوپلیتیکی، اجتماعی، فرهنگی خود تلاش دارد راه‌ها و همچنین موانع و مشکلات پیش‌روی جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را شناسایی و با برطرف نمودن آن، به سطوح بالاتری از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نایل آید. کشورها به منظور کسب بیشترین منفعت از سرمایه‌گذاری خارجی و نیز کاهش تهدیدات بالقوه آن، تأمین ثبات و امنیت سیاسی و اقتصادی، بهبود زیرساخت‌ها، وضع و اجرای قوانین و مقررات مناسب را برای جذب آن لازم و ضروری دانسته و در راستای تأمین آن قدم برمی‌دارند.

عوامل اصلی مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اکثر مواقع به نحوی به سیاستگذاری‌های دولتی مربوط می‌شوند. دولت‌ها با برقراری ثبات و پایداری اقتصادی، تورم پایین، تأمین شرایط مناسب برای فضای کسب و کار می‌توانند موجب تشویق بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی

برای سرمایه‌گذاران شوند. همچنین، سیاست‌های دولت‌ها در راستای تعامل بیشتر با کشورها و افزایش درجه باز بودن اقتصاد می‌تواند به صورت عامل مؤثر دیگری برای افزایش جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عمل کند. اما در کنار عوامل اقتصادی، ثبات دولت‌ها که امنیت محیط سرمایه‌گذاری را برای سرمایه‌گذاران بازگو می‌کند، تأثیر قابل توجهی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. اهمیت ثبات دولت‌ها از آن جهت است که دولت‌ها و کشورها می‌توانند با صرف هزینه‌های پایین‌تر در حوزه‌های فیزیکی و تأمین زیرساخت‌ها به تأمین امنیت سرمایه‌گذاری بپردازند تا با ارتقای عملکرد نهادهای مؤثر، امنیت محیط سرمایه‌گذاری را بهبود بخشند و با تأثیر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی به سایر اهداف اقتصادی و توسعه‌ای خود نیز دست یابند. از این‌رو، مطالعه حاضر با هدف بررسی و تحلیل تأثیر امنیت سیاسی و ثبات دولت‌ها بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با استفاده از داده‌های ۶۶ کشور در بازه زمانی ۲۰۱۶-۱۹۹۰ انجام پذیرفت. برای تحلیل بهتر و مطالعه اثر منطقه‌ای ثبات دولت بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کشورها به دو گروه کشورهایی با شاخص ثبات دولتی بالا و پایین نیز تقسیم شدند.

در این مطالعه، با توجه به نتایج به دست آمده، ضریب شاخص ثبات دولت‌ها مثبت و به لحاظ آماری معنادار بوده که نشان می‌دهد شاخص ثبات دولت‌ها که معرف امنیت سیاسی است، تأثیر معنادار و مثبتی بر جذب سرمایه‌گذار خارجی دارد. به تعبیری در جوامع و کشورهایی که امنیت سیاسی برقرار است، سرمایه‌گذاران احساس اطمینان بیشتری در برقراری نظم و انضباط، مالکیت حقوقی، اجرای صحیح قراردادها، عملکرد قوه قضائیه، فضای کسب و کار حاکم و عملکرد اقتصادی آن جامعه دارند و به این دلایل سرمایه‌گذاران حاضر به سرمایه‌گذاری در این جوامع هستند. از این‌رو، کشورهایی با سطح بالای امنیت سیاسی، در جذب سرمایه‌های خارجی موفق‌تر هستند. همچنین، اثر فضایی و سرریز شاخص ثبات دولت‌ها نیز مثبت و به لحاظ آماری معنادار بوده که نشان می‌دهد چنانچه محیط پیرامون کشور هدف نیز به دور از تنش‌های سیاسی باشد، سرمایه‌ها به سوی مناطقی با سطح امنیت و ثبات بالا حرکت کرده و میزان جذب سرمایه در آن مناطق افزایش می‌یابد. به علاوه، طبق نتایج به دست آمده از برآورد مدل، تولید ناخالص داخلی و درجه باز بودن اقتصادی اثر مثبت و نرخ ارز و تورم نیز اثر منفی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در گروه کشورهای مورد مطالعه داشته‌اند.

با توجه به نتایج به دست آمده و نقش مثبت و مؤثر امنیت سیاسی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، پیشنهادهای زیر برای افزایش میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ارائه می‌گردد. به نظر می‌رسد چنانچه شرایط سرمایه‌گذاری در کشورها به لحاظ امنیت سیاسی و سرمایه‌گذاری تضمین شود، سرمایه‌گذاران میل و رغبت بیشتری برای حضور و سرمایه‌گذاری در بازار سایر کشورها داشته باشند. این امر به کشورهای میزبان نیز فرصت رشد اقتصادی، اشتغال‌زایی، دستیابی به دانش و فناوری روز برای تولید کالاهای رقابتی در عرصه بین‌المللی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی را می‌دهد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود برای برقراری و فراهم‌سازی شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری و برای اطمینان خاطر به سرمایه‌گذاران توجه به معاهدات دو و یا چندجانبه بین کشوری در دستور کار سیاستمداران و دست‌اندرکاران این حوزه قرار گیرد. همچنین با عنایت به این موضوع که سرمایه‌گذاران به دنبال مکان‌های امن برای سرمایه‌های خود می‌گردند، و این موضوع را در شفافیت عملکرد دولت، قوه قضائیه، فضای کسب و کار مناسب و طرح‌های سرمایه‌گذاری اجرا شده و روند کاری آنها در آن جامعه جستجو می‌کنند، از این‌رو، پیشنهاد می‌شود آژانس‌های سرمایه‌گذاری در کشورها به ارائه اطلاعات کافی در حوزه حمایت دولت و برقراری امنیت سیاسی و اقتصادی در کشور میزبان پرداخته و با تصویرسازی مناسب از کشور میزبان و برندسازی به جذب سرمایه‌گذار بپردازند.

همچنین نتایج به دست آمده از تحقیق نشان از اثر منفی نرخ ارز و تورم بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارد. با توجه به تأثیر مخربی که افزایش نرخ ارز و نوسانات آن می‌تواند بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی داشته باشد، پیشنهاد می‌شود مسئولین امر برای حفظ و ثبات عملکرد اقتصادی و ثبات محیط اقتصاد کلان کشور سیاست‌های لازم در جهت حفظ ثبات نرخ ارز را به عمل آورند. به علاوه با توجه به تأثیری که تورم بر ارزش‌داری‌ها و سطح سرمایه‌گذاری دارد، پیشنهاد می‌شود مسئولین امر برای ثبات محیط اقتصاد کلان کشور سیاست‌های لازم در جهت کاهش تورم را اجرا نمایند. چرا که افزایش مداوم سطح قیمت‌ها و تورم باعث کاهش ارزش‌داری‌ها و خروج سرمایه از کشور می‌شود و سرمایه‌گذاران در این شرایط ترجیح می‌دهند برای حفظ ارزش‌داری‌های خود آنها را به کشورهای با سطح تورم پایین انتقال دهند. همچنین با توجه به تأثیر مثبت درجه باز بودن اقتصادی بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تأثیری که کاهش تعرفه‌های تجاری می‌تواند بر مبادلات تجاری کشورها و

انگیزه سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری به خصوص در راستای صادرات داشته باشد، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران با لحاظ اولویت‌های سرمایه‌گذاری به ارائه بسته‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری و کاهش تعرفه‌های تجاری در راستای جذب سرمایه‌گذاران خارجی، بپردازند.

References

- Acemoglu, D., & Johnson, S. (2005). Unbundling institutions. *Journal of Political Economy*, 113(5), 949-995.
- Adam, A., & Filippaios, F. (2007). Foreign direct investment and civil liberties: A new perspective. *European Journal of Political Economy*, 23(4), 1038-1052.
- Adeniyi, O., Ajide, B., & Salisu, A. (2015). Foreign capital flows, financial development and growth in Sub-saharan Africa. *Journal of Economic Development*, 40(3), 85-103.
- Ahmad, F., Draz, M. U., & Yang, S. C. (2019). China's economic development: does exchange rate and FDI nexus matter?. *Asian-Pacific Economic Literature*, 33(2), 81-93.
- Akbari, N., & Farahmand, Sh. (2006). Economic Convergence of Islamic Countries and Investigation of Regional Spillover with Emphasis on the Selected Role of Persian Gulf Countries: A Study Based on Spatial Econometrics. *Iranian Journal of Trade Studies (IJTS)*, 34, 1-32 . (in Persian).
- Alboosoveilem, M., Karimi Hosnije, H., & NooriBakhsh, M. (2011). The Impacts of political Risks on Finance system Development and Foreign Diveect Investment (Case Study: Countries of D-8 Group). *Journal of Economy and Regional Development*, 18(2), 25-49. (in Persian).
- Ali, F. A., Fiess, N., & MacDonald, R. (2010). Do institutions matter for foreign direct investment?. *Open Economies Review*, 21(2), 201-219.
- Ansari Samani, H., Mahmudi, Z., & Namdari, S. (2017). The Relationship between Risk and Foreign Direct Investment in Selected Developing Countries (Dynamic Panel Data Approach). *The Journal of Economic Studies and Policies*, 3(2), 71-104. (in Persian).
- Anyanwu, J. C. (2011). *Determinants of Foreign Direct Investment Inflows to Africa, 1980-2007*. Working paper, No. 136, 1-32.
- Asghari, M. (2017). National Security and Economic Growth. *Iranian Economic Review*, 21(4), 905-924.
- Balan, F. (2019). The effects of political and financial risks on foreign direct investments to the MENAT countries. *Theoretical & Applied Economics*, 2(2).

- Biglaiser, G., & Staats, J. L. (2010). Do political institutions affect foreign direct investment? A survey of U.S. corporations in Latin America. *Political Research Quarterly*, 63(3), 508-522.
- Brada, J. C., Kutan, A. M., & Yigit, T. M. (2006). The effects of transition and political instability on foreign direct investment inflows: Central Europe and the Balkans. *Economics of Transition*, 14(4), 649-680.
- Buchanan, B. G., Le, Q. V., & Rishi, M. (2012). Foreign direct investment and institutional quality: Some empirical evidence. *International Review of financial analysis*, 21, 81-89.
- Busse, M., & Hefeker, C. (2007). Political risk, institutions and foreign direct investment. *European journal of political economy*, 23(2), 397-415.
- Buzan, B. (1999). *People, States & Fear*. Research Institute for Strategic Studies, Tehran, Iran. (in Persian).
- Cushman, D. O., & De Vita, G. (2017). Exchange rate regimes and FDI in developing countries: A propensity score matching approach. *Journal of International Money and Finance*, 77, 143-163.
- Davoodi, P., & Shahmoradi, A. (2004). Reinvestigation of the FDI Determinants Using Panel Data Model. *Iranian Journal of Economic Research*, 6(20), 81-113. (in Persian).
- De Grauwe, P. (1988). Exchange rate variability and the slowdown in growth of international trade. *Staff Papers*, 35(1), 63-84.
- De Gregorio, J. (2005). *The role of foreign direct investment and natural resources in economic development*. Central Bank of Chile. Santiago, Working Paper, No. 196, pp. 1-26.
- Dotsey, M., & Sarte, P. D. (2000). Inflation uncertainty and growth in a cash-in-advance economy. *Journal of Monetary Economics*, 45(3), 631-655.
- Elhami, A. H., Hafeznia, M. R., & Farajirad, A. (2017). Theoretical explanation of the relationship between political security and economic development. *Journal of National security*, 7(23), 121-138. (in Persian).
- Elhorst, J. P. (2014). *Spatial Econometrics: From Cross-Sectional Data to Spatial Panels*. Heidelberg: Springer.
- Erkekoglu, H., & Kilicarslan, Z. (2016). Do political risks affect the foreign direct investment inflows to host countries?. *Journal of Business Economics and Finance*, 5(2), 218-232.
- Evans, P., & Rauch, J. E. (1999). Bureaucracy and growth: A cross-national analysis of the effects of "Weberian" state structures on economic growth. *American sociological review*, 748-765.
- Feng, Y. (2001). Political freedom, political instability, and policy uncertainty: A study of political institutions and private investment in developing countries. *International Studies Quarterly*, 45(2), 271-294.

- Geraeinezhad, G., Daghighiasl, A. R., & Ostad Ramazan, A. S. (2014). The effect of effective factors on attracting foreign direct investment with emphasis on institutional and structural variables. *Journal of Financial Economics*, 8(29), 131-149. (in Persian).
- Gerring, J., Bond, P., Barndt, W. T., & Moreno, C. (2005). Democracy and economic growth: A historical perspective. *World politics*, 57(3), 323-364.
- Hatef, H. (2013). The Survey of Impact of Governance indicators and Foreign Direct Investment on Private Investment in Asian countries. *Journal of Economy and Regional Development*, 5, 23-47. (in Persian).
- Hayakawa, K., Kimura, F., & Lee, H. H. (2013). How does country risk matter for foreign direct investment?. *The Developing Economies*, 51(1), 60-78.
- Heydari, P., & Afshari, Z. (2012). Economic and Social Determinants of Foreign Direct Investment with Emphasis on Governance Index (1996-2007). *The Economic Research*, 12(1), 141-170. (in Persian).
- Hezhabr Kiani, K., & Nahidi, M. R. (2010). Investigation of fluctuation and assymetric model of absorbing foreign diveect investment in Iran. *Journal of Applied Economics*, 1(2), 33-65. (in Persian).
- Hyun, H. J. (2006). Quality of institutions and foreign direct investment in developing countries: Causality tests for cross-country panels. *Journal of Business Economics and Management*, 7(3), 103-110.
- Jadhav, P. (2012). Determinants of foreign direct investment in BRICS economies: Analysis of economic, institutional and political factor. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 37, 5-14.
- Janicki, H. P., & Wunnava, P. V. (2004). Determinants of foreign direct investment: empirical evidence from EU accession candidates. *Applied economics*, 36(5), 505-509.
- Jensen, N. M. (2003). Democratic governance and multinational corporations: Political regimes and inflows of foreign direct investment. *International organization*, 57(3), 587-616.
- Jensen, N. M. (2008). Political Risk, Democratic Institutions, and Foreign Direct Investment. *The Journal of Politics*, 70(4), 1040-1052.
- Kazemi, M. (2015). The Political Risk and Its Effect on attract Foreign Direct Investment. *Iranian Research Letter of International Politics*, 3(1), 72-92. (in Persian).
- Kazemi, A., Beik, M., Hadian, E., & Hakimi, F. (2014). Investigating and Ranking the factors affecting the foreign investment oppotunitites by TOPSIS. *Quarterly Journal of Fiscal and Economic Policies*, 1(4), 45-72. (in Persin).
- Kiyota, K., & Urata, S. (2004). Exchange rate, exchange rate volatility and foreign direct investment. *World Economy*, 27(10), 1501-1536.

- Komijani, A., & Abbasi, M. (2006). Explaining the role of effective factors on attracting foreign direct investment in Iran. *Journal of Economic Research (Tahghihat-e-Eghtesadi)*, 41(2), 69-105. (in Persian).
- Latief, R., & Lefen, L. (2018). The effect of exchange rate volatility on international trade and foreign direct investment (FDI) in developing countries along "one belt and one road". *International Journal of Financial Studies*, 6(4), 86.
- Lesage, J. P. (2009). *An Introduction to Spatial Econometrics*. Amazon.
- Lesage, J. P., & Pace, R. K. (2009). *Introduction to Spatial Econometrics*. Chapman & Hall/CRC is an imprint of Taylor & Francis Group.
- Lim, S. (2007). Bilateral Investment Treaties, Political Risk and Foreign Direct Investment. *Asia Pacific Journal of Economics & Business*, 11(1), 6-24.
- Mádr, M., & Kouba, L. (2015). Does the Political Environment Affect Inflows of Foreign Direct Investment? Evidence from Emerging Markets. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(6), 2017-2026.
- Mahdavi Adeli, M. H., Hosseinzadeh Bahreini, M. H., & Javadi, A. (2008). The effect of good governance on absorbing FDI in Middle-Income countries. *Journal of Knowledge and Development*, 15(24), 88-106 (in Persian).
- Mansouri, S. A. (2014). *The evaluation of the effect of fluctuations of maritime transport on fluctuations of global trade: Spatial panel data econometric method*. PhD dissertation of Economics, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz. (in Persian).
- Mehrara, M., & Asadian, Z. (2010). The Effects of Good Governance on Foreign Direct Investment in Middle-Income Countries. *International Economics Studies Journal*, 35(2), 1-20. (in Persian).
- Morrissey, O., & Udomkerdmongkol, M. (2012). Governance, private investment and foreign direct investment in developing countries. *World development*, 40(3), 437-445.
- Moshiri, S., & Kian Poor, S. (2012). Determinants of foreign direct investment: A cross country Analysis (1980-2007). *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 9(2), 1-30. (in Persian).
- Mousavi, S. A., & Gaedi, M. (2006). A Study of Foreign Direct Investment in Iran. *Tact Journal*, 173. (in Persian).
- Najjarzadeh, R., Sabbagh Kermani, M., & Shaghaghi Shahri, V. (2006). Estimation of foreign direct investment supply function; Ranking member countries of the Organisation of Islamic Cooperation (OIC). *Iranian Journal of Trade Studies (IJTS)*, 35, 177-212. (in Persian).
- North, D. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance* Cambridge University Press. New York.

- North, D. C., & Weingast, B. R. (1989). Constitutions and commitment: the evolution of institutions governing public choice in seventeenth-century England. *The journal of economic history*, 49(4), 803-832.
- Olayiwola, K., & Okodua, H. (2009). Foreign direct investment, non-oil exports, and economic growth in Nigeria: A causality analysis. *14th Annual Conference of the AES on Econometric Modelling for Africa*, Nigeria, pp, 1-18.
- Özler, Ş., & Rodrik, D. (1992). External shocks, politics and private investment: Some theory and empirical evidence. *Journal of Development Economics*, 39(1), 141-162.
- Osabutey, E. L., & Okoro, C. (2015). Political risk and foreign direct investment in Africa: The case of the Nigerian telecommunications industry. *Thunderbird International Business Review*, 57(6), 417-429.
- Osemwengie, D. O. P., & Oriakhi, D. E. (2012). The impact of national security on foreign direct investment in Nigeria: An empirical analysis. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 3(13), 88-97.
- Quer, D., Claver, E. & Rienda, L. (2012). Political risk, cultural distance, and outward foreign direct investment: Empirical evidence from large Chinese firms. *Asia Pacific Journal of Management*, 29(4), 1089-1104.
- Raei, R., & Fazelian, S. M. (2013). Attract foreign investment in developing countries (with emphasis on the Islamic Republic of Iran). *Strategic Management Thought*, 6(2), 63-97. (in Persian).
- Rafat, M., & Farahani, M. (2019). The Country Risks and Foreign Direct Investment (FDI). *Iranian Economic Review*, 23(1), 235-260.
- Saadatmehr, M. (2012). The study of the effect of investment security on private investment in Iran. *Economic Growth and Development Research*, 1(2), 163-187. (in Persian).
- Salehnia, N., Alavijeh, N. K., & Shadmehri, M. T. A. (2019, August). The Effect of Economic, Financial, and Political Risks on Foreign Direct Investment in the Selected Countries of the MENA Region. In *3rd International Conference on Modern Developments in Management, Economics, and Accounting*, 22nd August 2019, Tehran, Iran.
- Salmani Bishak, M. R., Ranjbaraki, A., Vasfi Efastani, Sh. (2015). Security and investment. NAJA Research and Studies Organization, Tehran. (in Persian).
- Sameti, M., Samei, M., & Mollaesmaeili-dehshiri, H. (2014). Property rights on the attracting foreign direct investment with the P-VAR method: The case of the oil exporting countries. *The Journal of Economic Policy*, 6(12), 155-177. (in Persian).

- Shah'abadie, A., & Mahmudie, A. (2006). Determinants of Foreign Direct Investment (A Case Study for Iran). *Journal of Iran's Economic Essay*, 3(5), 92-129. (in Persian).
- Sissani, M., & Belkacem, Z. (2014). The Effect of Political Risk on Foreign Direct Investment: The Case of Algeria. *Hyperion Economic Journal*, 2(3), 29-35.
- Taheri, A. (2005). Barriers to attracting foreign investment in Iran. *Law and politics*, 7(14), 21-54. (in Persian).
- Taleblou, R., Mohammadi, T., Pirdayeh, H. (2017). Analysis of Spatial Diffusion of Housing Price Changes in Iranian Provinces; Spatial Econometrics Approach. *Journal of Economic Research*, 17(66), 55-95. (in Persian).
- Tallman, S. B. (1988). Home country political risk and foreign direct investment in the United States. *Journal of International Business Studies*, 19(2), 219-234.
- Tayebi, S. K., Azarbaijani, K., & Rafat, Batoul. (2008). The Relationship between Trade and FDI. *Journal of Economic Research (Tahghihat-e-Eghtesadi)*, 42(3), 101-120. (in Persian).
- UNCTAD. (2015). *Trade and Development Board Investment, Enterprise and Development Commission*, Seventh session, Geneva, 20–24 April 2015, 1-21.
- UNCTAD. (2000). *United Nations Conference on Trade and Development*.
- United Nations. (2002). *Report of the International Conference on Financing for Development*, Monterey, Mexico, 18-22 March, 1-23.
- Vernon, R. (1971). Sovereignty at bay: The multinational spread of US enterprises. *The International Executive*, 13(4), 1-3.
- Zheng, Y. (2011). Credibility and flexibility: Political institutions, governance, and foreign direct investment. *International Interactions*, 37(3), 293-319.